

Даниял кітабы — алпыс үшінші бөлім

Миллердің сызбаларынан арғысы: Ислам, тергеу соты және соңғы сынақ

Jeff Pippenger

2024-01-27

Бізге былай деп хабар берілген: «Құдай Уильям Миллердің ойын пайғамбарлықтарға бұрып, оған Аян кітабы жөнінде зор нұр берді». Миллер өз дәуіріндегі, өзі көтерілген тарихи жағдайдың ықпалымен, Аян кітабының он екінші, он үшінші, он алтыншы, он жетінші және он сегізінші тарауларында орналасқан «зор нұрды» түсінуден шеттетілді, өйткені бұл тарауларда пайғамбарлық патшалықтардың іс-әрекеті айқындалған еді, ал ол мұны өзінің тарихи көзқарас тұрғысынан көре алмады.

Аян кітабында Миллерге берілген нұр — Шіркеулер, Мөрлер және Сурнайлар туралы нұр еді; әрі «үш Қасірет» ретінде анықталған соңғы үш Сурнай Хабаккуктың екі тақтасында бейнеленген. Миллерге Аян кітабында берілген «ұлы нұр» Киелі кітаптағы пайғамбарлықта исламның атқаратын рөліне қатысты. Алайда сол «ұлы нұрдың» өзі де оның тарихи жағдайымен шектелген еді.

«Азиядағы жеті шіркеу — Мәсіх шіркеуінің жеті қалпындағы тарихы: оның барлық ирелендері мен бұрылыстарында, барлық өркендеуі мен қиыншылықтарында, елшілер дәуірінен бастап дүниенің ақырына дейінгі тарихы. Жеті мөр — жердің билеуші күштері мен патшаларының шіркеуге қатысты істерінің, сондай-ақ сол кезең бойы Құдайдың Өз халқын қорғауының тарихы. Жеті керней — жерге, яғни Рим патшалығына, жіберілген жеті ерекше әрі ауыр соттың тарихы. Ал жеті тостаған — папалық Римге жіберілген соңғы жеті пәле. Осылармен араласа көптеген өзге оқиғалар да бар; олар салалық ағындар іспетті өріліп, пайғамбарлықтың ұлы өзенін толықтыра түседі, ақырында бүкіл баяндау мәңгіліктің мұхитына құяды.»

«Мен үшін, Аян кітабындағы Жоханның пайғамбарлығының жоспары — осы. Ал бұл кітапты түсінуді қалайтын адам Құдай сөзінің өзге бөліктерін терең білуге тиіс. Осы пайғамбарлықта қолданылған бейнелер мен астарлардың бәрі соның өзінде түсіндірілмеген; оларды басқа пайғамбарлардан тауып, Жазбаның өзге үзінділерінде түсіндіру қажет. Сондықтан қандай да бір бөлікті анық тануға қол жеткізу үшін, Құдай тұтасты түгел зерттеуді мақсат еткені айқын». William Miller, Miller's Lectures, volume 2, lecture 12, 178.

Миллердің жеті соңғы пәлені папалық Римге түсетін жеті үкім деп түсінгеніне назар аударыңыз. Ол папалық Римге жазылуға тиіс өлім жарасы берілгенін түсіне алмады. Ол жеті кернейді «жерге, яғни Рим патшалығына, жіберілген жеті ерекше әрі ауыр үкімнің тарихы» деп таныды, бірақ пұтқа табынушы Рим мен папалық Рим патшалықтарының арасындағы айырмашылықты тани алмады. Сондықтан алғашқы төрт керней мен соңғы үш кернейдің арасындағы айырмашылықты көру қабілеті шектеулі болды.

Миллер Римге қарсы түсірілген соттардың жексенбіні мәжбүрлеп ұстандыруға Құдайдың жауабы екенін тани алмады, өйткені Миллериттер өз тарихының сол кезеңінде әлі де жексенбі күні ғибадат ететін. Миллер кернейлердің Римге қарсы шығарылған соттар екенін тануда дұрыс болды, бірақ бұл соттардың түсірілуінің нақты себебі, сондай-ақ алғашқы төрт Керней мен соңғы үш Кернейдің арасындағы айырмашылық жөніндегі түсінік шектеулі болды немесе мүлде болмады. Осындай шектеулі көзқарас жағдайында Исламның үш қасіретіне қатысты «асыл тас» бәрібір Құдайдың қолымен бағытталған кестелерде қамтылды, сондықтан оны өзгертуге болмайды.

Нұрланған айыра білу қабілеті пайғамбарлықты зерттейтін «данышпан» шәкіртке Құдайдың Киелі кітапты жазған қасиетті адамдарды ғана шабыттандырмағанын, сонымен бірге King James Bible-ды аударған адамдардың еңбегін де басқарғанын, әрі Ол екі қасиетті кестені дайындау барысында да дәл сондай құдайлық қадағалауды қолданғанын нақты айтатынын тануға мүмкіндік береді.

Миллердің бесінші, алтыншы және жетінші Кернейлерге (Исламға) қатысты «інжу-маржаны» соңғы күндері он есе жарығырақ жарқырайды, өйткені ол соңғы Түн ортасындағы Айқайдың тақырыбын айқындайды. Миллершілдер тарихындағы Түн ортасындағы Айқайдың тақырыбы пайғамбарлық кезеңдердің аяқталу күні болды, және осы мағынада соңғы күндердің «Түн ортасындағы Айқай» хабары (яғни үшінші Қасірет ретіндегі Ислам туралы хабар) 1844 жылғы 22 қазан күні арқылы үлгіленген. Миллершілдер тарихындағы сол күн жуықтап келе жатқан жексенбілік заңды бейнелейді, ал 1844 жылғы 22 қазан да, жексенбілік заң да Мәсіхтің Салтанатты Кіруінің қорытындысы болған айқыш арқылы үлгіленген.

Соңғы күндері Миллердің бесінші, алтыншы және жетінші Кернейлерге (Исламға) қатысты «інжу-маржаны» он есе жарығырақ нұр шашады, өйткені ол Исламды үшінші Қасіреттің Исламы болып табылатын соңғы күндердегі реформаторлық қозғалыстың тақырыбымен үйлесімде айқындайды. Сондықтан жүз қырық төрт мыңның ақырғы реформаторлық қозғалысының тақырыбы ретінде ол алдыңғы реформаторлық қозғалыстардың әрқайсысының тақырыбымен бейнеленген: мейлі ол Мәсіхтің реформаторлық қозғалысындағы «қайта тірілу» тақырыбы болсын, Миллершілер тарихындағы «пайғамбарлық уақыт» тақырыбы болсын, Дәуіттің реформаторлық қозғалысындағы «Құдайдың келісім сандығы» тақырыбы болсын немесе Мұсаның реформаторлық қозғалысындағы «келісім» тақырыбы болсын.

Айқыш оқиғасы болсын, 1844 жылғы 22 қазан күні болсын, не реформаторлық қозғалыстардың сан алуан тақырыптары болсын — әрбір дата мен әрбір тақырып сол уақыттағы ұрпақ үшін өмір мен өлімді шешетін сын сұрақты білдірді. Миллердің Исламның үш «Қасіреті» туралы «асыл тасы» «май» тұрғысынан он қыз туралы астарлы әңгімеде бейнеленгендей, өмір мен өлімді шешетін сынақ мәселесі болып табылады. Түсінің басында Миллердің асыл тастары күндей жарқырады, ал түсінің соңында олар «он есе жарығырақ» жарқырады. Миллериттер тарихында Миллердің асыл тастары керосин (шам майы) іспетті болды, бірақ бүгінде сол асыл тастар — зымыран отыны!

Миллершілер екінші Қасіретке жататын Ислам жөніндегі уақыттық пайғамбарлықты түсініп, оны 1840 жылдың 11 тамызында орындалған күйінде дұрыс қолданды; бірақ үшінші Қасірет, яғни Жетінші Сұрнай туралы олардың түсінігі, үшінші Қасіреттің Киелі жазба пайғамбарлығындағы алтыншы патшалыққа түсетін үкім ретінде келетінін көре алмады, өйткені олар Киелі жазба пайғамбарлығындағы алтыншы патшалықты былай қойғанда, бесінші патшалықты да көрмеді. Дегенмен Миллерге Аян кітабы жөнінде берілген «ұлы нұр» ақырғы күндердің «Түн ортасындағы айқайында» он есе жарығырақ жарқырауға тиіс.

Хабақұқтың екі кестесінде бейнеленген ақиқаттар, мәні жағынан, өткен тарихта орындалған ақиқаттар болып табылады. Бұл кестелер Миллерге жинақтауға жетелеген уақытқа қатысты пайғамбарлықтарға негізделген, ал сол уақыт пайғамбарлықтарының бәрі 1844 жылға қарай аяқталған еді. Соңғы күндерде бұл уақыт пайғамбарлықтары бұрынғыдан да айқынырақ жарқырайтын болады, өйткені олардың Миллершілер тарихында қаншалық дәл болғаны сияқты, бүгін де соншалық дәл екені көрінетін болады; бірақ олардың өздерінде соңғы күндерге арналған тікелей уақыттық алдын ала айтулар жоқ. Алайда олар өткенде бейнеленген тарихтардың қайталанатын пайғамбарлық үлгілерін ұсынады, бірақ Миллердің бірнеше асыл қазынасы арқылы болашаққа қатысты алдын ала айтулар тікелей бейнеленеді.

1844 жылы басталған Мәсіхтің көктегі киелі орында атқарып жатқан қызметі, сол іс аяқталғанға дейін жалғасады. Екі мың үш жүз күн туралы пайғамбарлық пен оның меңзеген тазарту ісі, Улай мен Хиддекел өзендеріне қатысты Уайт әпке айтқандай, әлі де «орындалу үдерісінде», сондықтан бұл пайғамбарлықтың дүниенің ақырына қатысты орындалуы бар.

«Даниялдың Құдайдан қабылдаған нұры айрықша осы соңғы күндер үшін берілді. Оның Ұлай мен Хиддекелдің, Шинардың ұлы өзендерінің, жағасында көрген аяндары қазір орындалу үстінде, әрі алдын ала айтылған барлық оқиғалар жуық арада жүзеге асады». Testimonies to Ministers, 112.

Екі кестеде берілген Даниел кітабының жетінші және сегізінші тарауларындағы аяндардың кейбір бөліктері әлі де болашаққа қатысты, өйткені екеуі де Мәсіхтің киелі орын қызметін айқындайды. Алайда сол екі тараудағы Киелі кітап пайғамбарлығындағы патшалықтардың тарихы папалық Римнің өлімші жарасын алуымен аяқталады. «Қолмен емес, таудан кесіліп алынған» «тас» және Даниелдің екінші тарауындағы сегізінші патшалық әлі де болашақта. Бірақ Даниелдің екінші, жетінші және сегізінші тарауларына қатысты кестелерде бейнеленгендердің басым бөлігі орындалған.

Мәсіхтің киелі орында атқарып жатқан қызметі мен Исламның үшінші қасіреті, негізінен алғанда, Миллериттер дәуірінен кейінгі пайғамбарлық тарихты бейнелейтін екі тақырып болып табылады. Осы екі тақырыппен қатар, екі кесте бір сызықтың үстіне біріктіріліп қойылғанда нышандалатын ақырғы күндер тарихы да бар. Солай істелгенде, бірінші кестеде бейнеленген 1843 жылғы алғашқы көңіл қалушылық екінші кестеде өзінің түзетілуін табады. Екеуі бірігіп, қазір Иса Мәсіхтің Аянының мөрінің ашылуымен байланысты ашылып жатқан Жеті Найзағайдың «жасырын тарихын» тудырып, айқындайды.

Сол «жасырын тарих» «ақиқатқа» негізделіп құрылған; ал ол — біріктірілген кезде «ақиқат» деген сөзді құрайтын еврей әліпбиінің үш әрпі. Бұл сөз еврей әліпбиінің бірінші, он үшінші және соңғы әріптерінен құралады және Исаны тек Ақиқат ретінде ғана емес, сондай-ақ Альфа мен Омега ретінде де бейнелейді. «Жасырын тарих» күйінішпен басталып, күйінішпен аяқталады, ал оның ортасында бүлік бар, өйткені «он үш» — бүлікті білдіретін сан.

Бірінші кестеде бейнеленген 1843 жыл алғашқы түңілуді және кідіріс уақытының келуін айқындайды. Кідіріс уақыты Түн ортасындағы айқай хабарының келуіне бастайды, сол жерде ақылсыз қыздардың бүлігі көрініс табады. Бұдан кейін Түн ортасындағы айқай хабары соңғы түңілуге дейін жарияланады. Түн ортасындағы айқайдың сол «жасырын тарихы» соңғы күндерде дәлме-дәл қайталаанады.

«Мені он қыз туралы астарлы әңгімеге жиі сілтеме жасайды; олардың бесеуі дана, ал бесеуі ақылсыз еді. Бұл астарлы әңгіме сөзбе-сөз орындалды және орындала береді, өйткені оның дәл осы уақытқа арналған ерекше қолданылуы бар; әрі үшінші періштенің хабары сияқты, ол орындалды және уақыттың ақырына дейін осы шақтағы ақиқат болып қала береді». Review and Herald, August 19, 1890.

Дұрыс түсінілгенде, алдыңғы мәлімдеме соңғы күндерде не ақылсыз, не дана қыз болу мүмкіндігі бар жалғыз адамдар тобы — түңілуге ұшыраған топтың ішіндегі адамдар екенін көрсетеді. Түңілу күту уақытын туындатады, ал «әрбір әрпіне дейін орындалған және орындалатын» астарлы әңгіме түңілуден басталатын күту уақыты барысында қыздардың өз ішінде пайда болатын әсерлерге негізделген. Қаланың көшесінде «екі куәгерді» өлтіріп, оларды өлім аңғарындағы өлі, қу сүйектерге айналдырған сол түңілу 2020 жылғы 18 шілдеде болды. Жалпы алғанда, Адвентизм бұл түңілуге қатысқан жоқ. Қайта, «екі куәгер» көшеде өлі күйінде жатқанда, олар сәтсіз болған болжамды тойлады десек те болады. Әрбір әрпіне дейін дегеніміз — әрбір әрпіне дейін деген сөз.

Миллериттер тарихында бұрынғы келісім халқы (протестантизм) 1843 жылғы орындалмаған болжамды (алғашқы түңілуді) тойлады, әрі дәл сол сәтте протестанттар өздерінің сынақ мерзімінің шегінен асып кетті. Сынақ мерзімі 1840 жылғы 11 тамызда, екінші «Қасіреттің» (Исламның) уақыт пайғамбарлығы орындалғанда, Аян 10-тараудағы құдіретті періште түскен кезде басталған еді. Протестанттар алғашқы түңілу кезінде уақыт пайғамбарлығын қабылдамай тастады, өйткені қате болжам оларға енді ақиқатты іздемеуге сылтау берді. Миллериттер тарихындағы барлық межелік белгілердің тақырыбы «уақыт пайғамбарлығы» болды.

2001 жылдың 11 қыркүйегінде Аяның он сегізінші тарауындағы періште үшінші Қасіреттің (Исламның) пайғамбарлығы орындалған сәтте төмен түсті. Соңғы күндердегі барлық межелердің тақырыбы — Ислам. Бірінші түңілу бұрынғы келісім халқының тазартылуының аяқталғанын белгілейді, өйткені сол кезде бұрынғы келісім халқына ақиқатты енді іздемеуге сылтау берілді. Содан кейін соңғы күндердегі «пәк қыздар» үшін сыналудың уақыты басталды, өйткені періштенің түсуімен басталған бұрынғы келісім халқының сыналудың бірінші

түңілуде аяқталды. Осылайша, пәк қыздар ретінде бейнеленгендердің сыналу үдерісі басталды, және бұл сыналу үдерісі, ақырында, сол пәк қыздардың не ақылсыз, не дана екенін айқын көрсететін болады.

Алғашқы және соңғы түңілудің арасында Түн ортасындағы айқайдың хабары бар. Миллершілер үшін Түн ортасындағы айқай хабарының тақырыбы «уақыт» болды, ал соңғы күндердегі Түн ортасындағы айқай хабарының тақырыбы — «Ислам». Миллердің түсінде ол айқаймен оянады, және сол кезде оның асыл тастары бұрынғыдан он есе жарығырақ жарқырайды. Кестелердегі соңғы күндерге арналған алдын ала айтылғанды тікелей айқындайтын асыл тастар — Ислам мен тергеу соты. Сондықтан Түн ортасындағы айқайдың «хабарының» және тергеу сотымен бейнеленген «тәжірибенің» сынақтары бұрынғы келісім халқы үшін емес, өздерін соңғы пәк қыздармыз деп мойындайтындар үшін.

Екі кесте бірге келтірілгенде пайда болатын көрініс, алғашқыдан соңғы түңілуге дейінгі тарихты айқындай отырып, Жеті Күркіректің «жасырын тарихы» жүзеге асып жатқан уақытта тергеу сотының соңғы ісі атқарылып жатқанын көрсетеді. Сол соңғы іс — жүз қырық төрт мыңның мөрленуі, әрі ол Даниял тоғыздағы «ауыр-қыстау уақыттар» кезінде, Аян он бірдегі халықтардың қаһарлануы тұсында, Аян жетінші тараудағы «төрт желдің» ұсталып тұруы кезінде, Ишая жиырма жетінші тараудағы «шығыс желі соққан күні қатты желді тыю» кезінде, сондай-ақ дүниенің үстіне «босанып шығып, өлім мен күйреу әкелуге ұмтылған ашулы аттың» тежелуі кезінде жүзеге асады. Осы пайғамбарлық куәліктердің бәрі киелі кестелерде бейнеленгендей, үшінші Қасіреттің Исламын білдіреді.

Хабақұқтың екі қасиетті сызбасының жарияланған уақытына қатысты әлі болашақта болатын оқиғаларды нақты түрде қарастыратын үш негізгі элементі мыналар: жүз қырық төрт мыңның мөрленуі, Ислам және он қыз туралы астарлы әңгіменің орындалуы. Бұл сызбалар әрі «тәжірибенің», әрі «хабардың» сынақтан өтіп, мөрлену үдерісін айқындайды. Ақымақ қыз үшін қажетті тәжірибе — «Мәсіх сендердің іштерінде, даңқтың үміті», бұл жүз қырық төрт мың арқылы бейнеленген кемелдікті білдіреді.

Ғасырлар мен ұрпақтардан бері жасырын болып келген құпия да енді Оның әулиелеріне ашылды; соларға Құдай осы құпияның басқа халықтардың арасындағы даңқты байлығының қандай екенін білдіруді қалады; бұл — сендердің іштеріндегі Мәсіх, даңқтың үміті. Біз әрбір адамды ескертіп, әрбір адамды барлық даналықпен үйретіп, Оны уағыздаймыз; осылайша әрбір адамды Мәсіх Исада кемел етіп ұсынуымыз үшін. Қолостықтарға 1:26–28.

Жүз қырық төрт мың «тұтқындықтан» шыққан адамдар тобы ретінде бейнеленеді. Аян кітабында тікелей бейнеленген тұтқындық — Аян кітабының он бірінші тарауында көрсетілгендей, үш жарым күн бойы көшеде өлі жату тұтқындығы. Нышандық өлімнің тұтқындығы Леуіліктер кітабының жиырма алтыншы тарауындағы «жеті уақытты» бейнелейді, ал сол тұтқындық тоғызыншы тараудағы Даниялдың дұғасы арқылы көрсетілгендей, тәубенің көрініс табуын талап етеді.

Өлі, қураған сүйектер қайтадан тірілтілген кезде, олар бірден «ту» ретінде жоғары көтеріледі. Өлім күйінде олардың ішінде Мәсіх — ұлылықтың үміті — болған жоқ. Олардан талап етілетін тәубенің бір бөлігі — өздерінің Құдайға қарсы жүргенін, әрі Құдайдың да оларға қарсы жүргенін мойындауы еді. Олар пайғамбарлық түрде айқындалған талаптарға сай келген кезде, Мәсіх содан соң «Өз ғибадатханасына кенеттен келеді», әрі сол кезде жоғары көтерілетін тудың мүшесі болу үшін қажет «тәжірибе» иеленіледі.

Екі кесте біріктірілгенде бейнеленетін «тәжірибе» Мәсіхтің көктегі киелі орында атқаратын соңғы ісі арқылы жүзеге асады. Сол «тәжірибе» «march» аянымен, яғни «көріністің» аянымен бейнеленеді. Қажет болатын «хабар» — пайғамбарлық тарихтың «chazon» аяны. Сол «хабар» үшінші Қасіреттің Исламы арқылы жүзеге асырылатын, бүлікшіл дүниеге Құдайдың таяп келе жатқан үкімі туралы хабар ретінде айқындалады.

1856 жылы Жаратқан Ие Адвентизмдегі рухани Иерусалимді қайта тұрғызу ісін аяқтауды көздеді. 1798 жылдан 1844 жылға дейінгі үш періштенің келуі аясында Миллер қозғалысының ғибадатханасы іргетастардың үстіне тұрғызылды; бұл Миллердің түсінде «асыл тастар» ретінде бейнеленген және Хабакук кітабының екінші тарауын орындаған екі ізашар кестедегі (1843 және 1850) пайғамбарлық ақиқаттар арқылы көрсетілген еді. Содан кейін Ол Өз халқын Өзінің жетінші күн сенбісі туралы заңының қабырғасын тұрғызуға бастап, оларды «жүруге арналған көше» ісін аяқтау үшін ежелгі Израилдің «ескі соқпақтарына» қайтарды. БІРАҚ, сол ескі соқпақтың құрамында оларды сынап, бөліп шығару үшін белгіленген бір ілім, бір пайғамбарлық болды. 1863 жылы Адвентизм «жеті мезгіл» сынағынан өте алмай, Лаодикияның шөл даласында қаңғып жүруін бастады.

1844 жылғы 22 қазан жақындап келе жатқан жексенбілік заңды бейнелейді, ал жексенбілік заң кезінде Даниял көрсеткендей, қиын-қыстау замандарда көше мен қабырғаны аяқтауға арналған қырық тоғыз жылмен бейнеленген іс жүзеге асады.

Сондықтан мынаны біліп, түсін: Иерусалимді қалпына келтіріп, қайта салу туралы әмір шыққан кезден бастап Мәсіх Әміршіге дейін жеті апта және алпыс екі апта болады; көше де қайта салынады, қорған да, бірақ ауыр кезеңдерде. Даниял 9:25.

Барлық пайғамбарлар бір-бірімен үйлеседі, ал Даниялдағы «ауыр-қыстау уақыт» біз қарастырып отырған Early Writings-тен алынған үзіндіде де солайша анық көрсетілген.

«Сол уақытта, құтқару ісі аяқталып келе жатқанда, жер бетіне қасірет төнетін болады, ал халықтар қаһарланатын болады, бірақ үшінші періштенің ісіне кедергі келтірмеуі үшін тежеліп тұрады. Сол кезде “соңғы жаңбыр”, немесе Иеміздің жүзінен келетін сергіту, үшінші періштенің қатты даусына күш беру және әулиелерді соңғы жеті пәле төгілетін кезеңде нық тұруға даярлау үшін келеді». Early Writings, 85.

Бұл зерттеуді келесі мақалада жалғастырамыз.

«Ақиқатты ұстанамыз деп мойындайтындар Шайтанға қызмет етіп жүргенше, оның тозақтық көленкесі олардың Құдай мен көк туралы көзқарасын тұмшалап тастайды. Олар алғашқы сүйіспеншілігін жоғалтқандар сияқты болады. Олар мәңгілік

шындықтарды көре алмайды. Құдай біз үшін дайындаған нәрсе Зәкәрия кітабының 3 және 4-тарауларында, сондай-ақ 4:12–14-те бейнеленген: “Сонда мен тағы да жауап беріп, оған: «Өздерінен алтын майды екі алтын түтік арқылы ағызып тұрған мына екі зәйтүн бұтағы не?» — дедім. Ол маған жауап беріп: «Мұның не екенін білмейсің бе?» — деді. Мен: «Жоқ, мырзам», — дедім. Сонда ол: «Бұлар — бүкіл жердің Иесінің алдында тұрған майланған екі адам», — деді.”»

«Жаратқан Ие игілік-құралдарға аса бай. Онда ешқандай мүмкіндік кемдігі жоқ. Бізді қара көлеңкелердің қоршауы — сеніміміздің аздығынан, жерлікке бейімділігімізден, арзан сөздерімізден, әңгімемізден көрінетін сенімсіздігімізден болады. Мәсіх сөзде де, мінезде де түгелдей сүйкімді, он мыңның ішіндегі ең таңдаулы Тұлға ретінде ашылмайды. Жан бос әурешілікке қарай өзін көтеруге разы болған кезде, Жаратқан Иенің Рухы ол үшін аз ғана іс істей алады. Біздің таяз көрегендігіміз көлеңкені көреді, бірақ арғы жағындағы салтанатты көре алмайды. Періштелер төрт желді ұстап тұр; олар ашумен булыққан, босанып шығып, бүкіл жер бетімен лап қойып, жолында қирау мен өлім ала жүргісі келетін ат арқылы бейнеленген.»

«Мәңгілік дүниенің дәл табалдырығында біз ұйықтап жатпақпыз ба? Біз селқос, суық және өлі халде болмақпыз ба? О, Құдайдың Өз халқына үрлеп дарытқан Рухы мен тынысы біздің қауымдарымызда болса ғой, сонда олар аяқтарына тұрып, тірі болар еді. Біз жолдың тар екенін, қақпаның да қысаң екенін көруіміз керек. Бірақ біз сол қысаң қақпадан өткенде, оның кеңдігі шексіз болады». Manuscript Releases, volume 20, 217.